

TAKÁCS ZSUZSA

A sóbálvány

A maszkmester

Z. élt-halt a maszkokért. Jobban szerette őket, mint a nőket és férfiakat, az úszást, a tavaszt és a ribizlidzsemet. Pest belvárosában, egy lakásnak alig nevezhető szoba-konyhás odúban látta meg a napvilágot 1938 novemberében. Az ötvenes évek legelején a szoba-konyhát Z. apja elcserélte a ház udvari frontján álló másfél szobás, félkomfortos vi-ceházmesteri lakásra, és a félszobát műhellyé alakította. Őseik mind így cselekedtek volna, Lisszabonban az 1755-ös Nagy Földrengést csaknem sér-tetlenül túlélő Alfama negyed szűk utcácskáinak legszűkebbikében, vagy Rómában a Botteghe Os-curén, de akár Isztambulban, az Arany-szarv-öböl mentén sorakozó faházak szüntelen nyöszörgő ge-rendái alatt, a Hasköy negyedben. Z. egyetlen gye-rek volt, ahogyan szép-, ük-, déd- és nagyapja is, az összes Z.-k, akiknek apja kivétel nélkül egyet-len fiúgyermeket nemzett a mindig és mindenhol

kétes jövőnek. Nem mondhatni mégsem, hogyingerszegény környezetben növekedett volna. Bölcsője fölött a huzatos alkóvban az ősök szülővárosáról készült rézkarcok, fotók, hajózási térképek, világító földgömbök, jelmezek és maszkok lógtak-lebegtek. Z. kísértet alakban visszajáró őseitől tanult meg portugálul, olaszul, bolgárul és törökül, az ő gesztusaikat másolta anélkül, hogy tudomása lett volna nyelvzseni mivoltáról és léleklátó képességeiről. Szépapja, aki időskorában a vasárnap-i kockajáték után a Barrio Alto meredek lépcsőin kaptatott a frissen felhúzott toronyépületben működő Santa Justa liftig, fennhangon idézte szép-unokájának képzelet szülte kedves költője, Fernando Pessoa verseit.

Az ötvenes években, Magyarországon a tömeges kitelepítések idején apja a nép ellenségeinek díszmagyarjait, hímzett pártáit, kacagányait, kordováncsizmáit vásárolta fel potom áron, de mivel minden a nyakán maradt, taktikát változtatott. Vasöklű munkás- és szegényparaszt-kesztyűket-gúnyákat-bocskorokat szerzett be, tangóharmonikát és balalajkát, sztálini álbajuszt, lenini kecskeszakállt, gyerekcsináló svájcisapkát, és többtucatnyi drótkeretes szemüveget. Kínálata-t bővítendő patikus barátjához, a rendszer különösen ádáz ellenségéhez fordult. Az idős férfi

a nyilas időktől fogva fáradozott az abszolút arcmosó krém kikísérletezésén, de mindhiába. Z. felkérése épp kapóra jött. A szurrogátumból tenyérkérgesítő, körömkoptató krémet kevert ki a fizikai munkát hírből sem ismerő ingadozó értelmiségieknek, szorongásoldó hallucinogéneket dobozolt a politikai továbbképzésre irányított tanácsi dolgozóknak, a nyílt pártnapok résztvevőinek pedig hangszálgyulladást előidéző pasztillákat préselt. Z. üzlete virágzott. Télapó és a fenyőünnep között, valamint az év legsötétebb napján: december 21-én, mely egyúttal Sztálin születésnapja is volt, az egymás sarkát taposó kuncaftokra tekintettel ruhaipari szakmunkás fia segített a boltban. Éppen egy szétesett álbajuszt csirizelt, amikor megcsörrent a telefon. Maga a Magyar Írószövetség titkára jelentkezett. Jelmezbált terveznek szilveszterre, mondta fojtott hangon, és szeretné megszemlélni maszk- és jelmezkészletüket. Z. felajánlotta, hogy az ebédszünetben az Írószövetség rendelkezésére áll. Kitette az *ebédszünet* cédulát, lehúzta a redőnyt, kikészítette a pultra a gyolcsingeket, a teljes szemüveg-kollekciót, pipákat, ceruzahegyezésre és szalonnaszeletelésre egyaránt alkalmas bugylibicskákat, pörge kalapokat, üzbég fejfedőket és az írónőknek szánt arcpirosítókat, szemöldök kihúzására szolgáló széndarabokat, török bugyogót,

továbbá egy rekesznyi kisdobos- és úttörőnyakken-
dőt kék, illetve vörös színekben. A díszmagyarok-
kat, lengyelkéket, a fehérorosz emigránsok emlék-
és kegytárgyait rejtő ládákat egy föld alá ásott két-
szer hatméteres titkos üregbe lökte a bojtos kardok,
lornyonok, vuklik és tupék doboza mellé. Aztán,
mint aki dolgát jól végezte, ujjával malmozva vá-
rakovott. Fél egykor megzörgették a redőnyt, Z.
kinyitott. A zegernyés udvari derengésből egy bő-
rig ázott férfi alakja bontakozott ki. Belépett a be-
járati ajtón. Megszemlélte a kínálatot, kiválasztott
tíz szemüveget, egy tucat nyakkendőt, rámutatott
a teljes pipakészletre, egy-két álszakállra, -bajusz-
ra, aztán szórakozottan turkált az ingek, szoknyák
és bugyogók között. Z. sürgött-forgott, szorzott
és összeadott, majd ceruzáját a levegőbe szögezett
akasztóra lógatva várakozott. Az ember azonban
nem nyilatkozott meg. A rossz sztálinizmus he-
lyett talán a jó leninizmus alternatíváján töpreng?
Esetleg Aczél Tamás, Kovai Lőrinc, Darvas Jó-
zsef, Illés Béla éves jövedelme jár az eszébe? –
kérdőzgette magában Z. Végül a titkár ráemelte
kidülledt szemét, és bizalmasan a füléhez hajolt: –
Békaember-öltözéket keresek a saját méretemre –
suttogta. Z.-nek szeme se rebbsent, hallott már ró-
la ugyanis, hogy milyen furfangos módon igyekez-
nek disszidálni egyesek nyugatra.

1962 táján az idősebb Z. váratlanul eltűnt a fia látóköréből (mint hívei elől 1578-ban Sebestyén király az Alcácer Quibir-i csatában). Ezt követően az ifjú Z.-nél házkutatást tartott a karhatalom, lefoglalták a láthatatlansági mellényeket, a sárga tengeralattjáró csónakot, a száz mérföldet lépő csizmát, a perzsa repülőszőnyeget. A szervek – mint feletteseiknek rádióadójukon jelezték – semmi gyanúsat nem találtak. A központ utasítására, biztos, ami biztos, Pobodájukba lökték Z.-t és vele a lefoglalt tárgyakat. Mivel a dicta *dura* (a kemény diktatúra) akkor fordult dicta *blandába* (lágymény diktatúrába), egy ujjal sem bántották. Kihallgatása alkalmával mindössze harminchat óráig kellett mozdulatlanul állnia egy penész csipkézte fal előtt, de aztán ülhetett kedvére, még vízhajtó fahéjas tejbegrízt is adtak neki. Öt nap múlva szabadon engedték, és hiánytalanul visszaszolgáltatták *a test és lélek jelmezeit*. Kiszabadulása után Z. megnősült, és fiút nemzett a jövőnek.

A kötet megjelenését a Nemzeti Kulturális Alap támogatta

MAGVETŐ
KÖNYVKIADÓ ÉS KERESKEDELMI KFT.
www.magveto.hu
www.facebook.com/magveto
magveto.kiado@lira.hu
Felelős kiadó Dávid Anna

Készült a Szekszárdi Nyomda Kft.-ben, 2017-ben
Felelős vezető Vadász Katalin igazgató

Felelős szerkesztő Schmal Alexandra
Korrektor Czene István
A borító Pietro Longhi *De speelbank (Il ridotto)*
című képeinek felhasználásával készült
A kötetet Pintér József tervezte
Kiadványszám 8818
Adobe Caslon Pro betűtípusból szedve
ISBN 978 963 14 3522 1